

v »najinem« skupnem pribežališču – Knjižnici Inštituta za novejšo zgodovino. V naslednjih letih so bila srečanja zaradi mojega študija v tujini redkejša, ampak tudi vse daljša; zanimale so ga moje objave ter moja raziskovanja. Tako sem prof. Rozmana spoznal še iz drugih zornih kotov; kot erudita, ki se zanima za vse; kot zgodovinarja, ki kljub pokoju še vedno raziskuje, piše in občasno predava; kot človeka, ki te še na tako slab dan spravi v dobro voljo s svojimi sočnimi komentarji in anekdotami, tako iz osebnega kakor tudi akademskega življenja.

Prof. Rozmanu ob njegovi osemdesetletnici želim predvsem veliko zdravja z željo, da bi tudi jaz sam v svoji karieri z majhnimi dobronamernimi intervencijami pomagal kakšnemu nadobudnemu študentu (pa če tudi ne vedoč), kakor je meni prof. Rozman. *Ad multos annos, care professor!*

Tomaž Ivešič

Akademik Peter Štih – *sexagenarius*

Takole je bilo v oktobru leta 1979 v predavalnici 102. Lektor Martin Benedik, takrat še ves mlad, vneto razlaga tretjo pridevniško sklanjatev (saj se spominjamo, ali ne: brevis, brevis, brevis, brevem, breve) in sprti preverja, kako študentje in študentke sledimo snovi: »No, pa povejte vi, Štihec«, pravi in pokaže na klop, kjer sva sedela s Petrom Štihom. On, visok in nekoliko pretegnjen bruc gostih las, jaz že malo bolj izkušen »sophomore«, se spogledava: »Pa koga misli tale Benny? Štiheca? Štuha, morda?« Ali je bilo čisto takole, je šlo res za tretjo pridevniško sklanjatev ali pa je Benedik morda razlagal četrto samostalniško, se pravzaprav čisto natančno več ne spomnim. Ampak, saj vemo, kako to gre z zgodovinskimi viri, spominom udeležencev in konstrukti zgodovinarjev. Ali ni Tukidid sam na videz prostodušno, v resnici pa prav reflektirano zapisal: »Zastran govorov, ki so jih govorili posamezni pred vstopom v vojno ...«? (Tukidides, Peloponeška vojna, I/22).

S Petrom Štihom se torej pozna skoraj 42 let. Kaj napisati o njem? Najprej gotovo to, da je vrhunski strokovnjak, ki zna tudi iz tukididovskih »zastran govorov« z natančno analizo izvleči historični smisel in dejstva. Medievistu, ki se je po diplomu na FF v Ljubljani šolal še na Avstrijskem inštitutu za zgodovinska raziskovanja, je erudijska plat zgodovinarskega dela s filološko, paleografsko in diplomatično analizo vsakdanje opravilo. Kako to v resnici gre, si kaže pogledati in se o tem podučiti, recimo v »*Villa quae Sclavorum lingua vocatur Goriza*« iz leta 1999 ali v kakšni od razprav v *Srednjeveških goriških študijah* iz leta 2003, dveh izmed njegovih skoraj dvajsetih

knjig. Ali pa v njegovi prvi monografiji *Goriški grofje ter njihovi ministeriali in militi v Istri in na Kranjskem* iz leta 1994, v katero mi je prijazno napisal: »V upanju na hitro revanšo«. Knjiga je leta 1996 izšla v nemškem prevodu na Dunaju in je Štiha lansirala v mednarodni medievistični prostor. Njegov mednarodni ugled, s kakršnim se lahko ponosa komajda še kakšen slovenski zgodovinar in zgodovinarica, pa se ne kaže le s predavanji na tujih univerzah, z nastopi na mednarodnih simpozijih ali članstvom v Avstrijski akademiji znanosti in Evropski akademiji znanosti in umetnosti, temveč tudi v dejstvu, da je pri znani založbi Brill pod naslovom *The Middle Ages between the Eastern Alps and the Northern Adriatic* izdal svoje izbrane razprave. Njegove številne in tehtne razprave, monografije in sintetični pregledi slovenske zgodovine v soavtorstvu z Vaskom Simonitijem in Petrom Vodopivcem ter še nekaterimi drugimi zgodovinarji so ga pripeljale v SAZU, lani na sam vrh te institucije.

Če smem kot raziskovalec zgodnjega novega veka soditi o Štihovem opusu, bi rekel, da sta za njegovo delo stalnici dve temeljni izhodišči: umeščanje zgodovinskih pojavov v širši geografski prostor med Jadranom in Alpami ter dosledni historizem. V zvezi z vpenjanjem zgodovinskih pojavov »slovenskega« srednjega veka se Štih drži načela, ki ga je že zdavnaj oblikoval bržčas najpomembnejši raziskovalec srednjega veka Marc Bloch, da je namreč obseg geografskega prostora odvisen od problema, ki se ga zgodovinar loteva. Zato Štih ne upošteva meja današnjega slovenskega narodnega ali državnega ozemlja, temveč probleme obravnava preko teh meja v tistem geografskem prostoru, ki je pomemben za problem.

Drugo izhodišče, povezano s prvim, je historizem. Štih zgodovinske pojave nenehno razčlenjuje in pojasnjuje iz časa, v katerem so nastali. To pomeni, da dosledno zavrača projekcije konceptov in miselnih vzorcev, ki so se v določeni funkciji oblikovali v 19. stoletju in so pregneti slovensko zgodovinsko kulturo tudi v 20. stoletju, v čas, ko taki koncepti in miselni vzorci sploh niso bili mogoči. Zato je njegov temeljito nov premislek o Karantaniji, naselitvenem prostoru Slovencev, oblikovanju tribalnih, etničnih in nacionalnih identitet, pomenu in vlogi ustoličenja karantanskih knezov oziroma koroških vojvod in o različnih strukturah v srednjem veku, zlasti v zgodnjem srednjem veku, eden od redkih res temeljnih paradigmatičnih premikov, ki so jih v zadnjih dvajsetih letih slovenski zgodovinarji izpeljali v razumevanju preteklosti na Slovenskem in slovenske zgodovine. Odmevnost in izjemen pomen številnih novo odkritih dejstev o obdobju med letoma 1941 in 1990 namreč nujno ne pomeni novega razumevanja tega obdobja in novega tematiziranja problemov in je daleč od tega, kar počne Štih. Za Štiha Slovenci niso skupnost, ki se je konec 6. stoletja naselila na trikrat večjem ozemlju, kot je današnji slovenski nacionalni teritorij, ustanovila prvo slovensko državo

Karantanijo z nekakšno demokratično ureditvijo in ki je pozneje pod pritiskom sovražnih Nemcev nenehno izgubljala. Državo, svobodo, jezik in ozemlje. Zanj so Slovenci skupnost, ki se je oblikovala veliko pozneje v dolgotrajnem in nikakor vnaprej odločenem ali določenem procesu. In šele iz tega zgodovinskega razvoja so Slovenci avtohtoni. Štih z natančno analizo zgodovinskih virov, z zavračanjem esencializmov, predvsem pa z neizprosno upoštevanjem vsakokratnega zgodovinskega konteksta demitologizira slovensko srednjeveško zgodovino, ji sname nacionalistične plašnice, argumentirano pojasni, od kod nujnost takih plašnic v določenem času in zakaj je čas, da

jih slovenska zgodovinska kultura odloži, ter slovenski srednji vek sintetizira kot sicer specifično, vendar normalno preteklost. Pri tem se naslanja na sodobne koncepte humanističnih in družboslovnih znanosti, jih smiselno prilagaja stanju relevantnih zgodovinskih virov in svoje ugotovitve oblikuje v novo, izvirno podobo srednjega veka na Slovenskem, ki je povsem enakovredna sodobnim medievističnim raziskavam v Nemčiji, Franciji, Italiji ali Veliki Britaniji. Hkrati pa je kot znanstvenik in človek tolerant in odprt.

Ob vseh navedenih znanstvenih rezultatih bi kdo utegnil pomisliti, da je Peter Štih prototip vase zaprtega znanstvenika, ki mu ni mar za svet. Res je, Štih je sistematičen in deloven. Brez tega tudi s svojim ostrim umom ne bi mogel narediti vsega, kar je naredil. Toda, da bi bil zaradi tega odmaknjeni menih v puščavi?! Nič ne bi moglo biti bolj stran od resnice! Ob strani puščam piknik ob Savi junija 1982 in številne študentske ekskurzije med letoma 1980 in 1983 ali interkatedrske konference študentov zgodovine jugoslovanskih univerz, na katerih se ne današnji *sexagenarius* ne avtor tega prispevka nista vedla prav nič meniško. Spomnil bi se raje na Tjedan marksističskih rasprava v Neumu leta 1985, kjer smo asistenta Štih in podpisani ter prof. Peter Vodopivec potolkli kar nekaj steklenic graševine. Spomnil bi se na St. Louis in New York novembra 1999 ter Denver in San Francisco jeseni 2000, kjer smo se po naporih znanstvenih razpravljanih Štih, Vodopivec, Repe in podpisani znali sijajno zabavati. Resna znanost in zabava gresta pri Štihu dobro skupaj. Pozabiti pa ne smemo še nečesa. Peter Štih je vztrajen kolesar, ki mu je »Franja« malo večja malica in se ne ustraši ne Vršiča ne gorskih cest in prelazov v Dolomitih. Če poleti kolesari, pozimi intenzivno smuča. Smučanje z Marmolade februarja 2014, ki smo ga izpeljali Peter Štih, Marta Verginella in podpisani, je bil sijajen, nepozaben smučarski spust.

Peter Štih je torej tudi zabaven, k življenju usmerjen človek. Morda pa je prav zaradi tega tako uspešen znanstvenik.

Marko Štubec